

HERBERGEN

Aflevering 2

Onder deze titel volgt nu het tweede van een reeks artikels van bestuurslid Luc Swerts. Graag reacties, verbeteringen, aanvullingen.

OP GANG GAAN

In de week ging men zelden op café. De metsers vormden wel eens een uitzondering. Die durfden ook 's maandags een pint of een borrel te gaan pakken.

's Zondags na de hoogmis, de mis van half tien, als de vrouwen gingen winkelen en bij hun winkelier ook een kop koffie kregen, trokken de mannen naar de herberg, dikwijls om zich eerst door de herbergier-barbier te laten scheren, maar ook om er een pint bier te drinken en een kaartje te trekken. De kappersstiel leerden de herbergiers uit zichzelf. Om 'hun baard te laten afdoen' gingen velen graag naar Eelen in café "Het Varken" (K). Daar werd aan een geweldig ritme gewerkt, 'aan de lopenden band'. Er stonden twee stoelen naast mekaar. Veel complimenten legde men er niet onder: Men kreeg een doeken lapje op de schouders en men moest zelf het potje water onder de kin vasthouden. Nadat Karel Eelen ingezeept had, schoor Jos Eelen met buitengewone behendigheid met zijn schaars in enkele trekken de hele baard. Af en toe wette hij het scheermes aan een lederen riem. Was er al eens een wondje dan werd dit verzorgd met aluin, wat het bloed stelpde.

Intussen werd aan den toog een pint gedronken en gepraat over de gebeurtenissen van de week, over het weer, het veld en de vruchten. Aan een paar tafels werd er met de kaarten gespeeld.

Om 12 uur was de grootste drukte voorbij. Sommige van de kaarters gingen zo in hun spel op, dat ze vergaten op tijd naar huis te gaan en ze lieten moeder de vrouw wachten tot soms 1 à 2 uur in de namiddag. Dan werden het bij de thuiskomst wel eens "petatten met ambras".

Na de noen ging men eerst eens 'trèjen', een wandeling langs de landerijen maken om er de stand van zaken te bezien, met andere boeren te bespreken, en daarna kon het ook zijn dat men nog een pint ging drinken. Druppelsgewijs kwam er in de herbergen volk opdagen. Het werd dan niet zo druk en men ontmoette meestal dezelfde personen in hetzelfde café.

Rond de klok van 10 begon men wel aan huis te denken. Om 12 uur was het sluitings-tijd en maakte de veldwachter of sjampetter zijn ronde. Was dat voor sommigen te vroeg dan werd de deur gesloten, het licht uit gedaan en trok men naar de achterkeuken om verder te pintelieren, om dan met een stuk in zijn kraag naar huis te sukkelen.

In de herbergen dronk men voor de eerste wereldoorlog gerstenbier tegen 10 cent per pint en een kapper (halve pint) tegen 5 cent. 'Die van 't dorp' taptten van 't vat, de anderen uit flesjes. Een hele liter van 't vat betaalde men toen 1 frank. Een 'Extra' kon je voor 6 ct het flesje krijgen. Onder de oorlog 14-18 was dit het huisbier van Van Ballaer (K). Sommige herbergiers hadden soms maar enkele bakken bier in huis. Bier had Munne Funne uit de 'Beukedreef' (K) omzeggens nooit genoeg, maar geen nood, zoon Jan ging gewoonlijk wel vlug een bak bijhalen bij Van Pelt of Jan Wuyts. Gebruikelijke biersoorten waren:

Een Bokske (Bock), een Perel (Parel), een Alk (Christal Alken, iets zwaarder dan de Cristal van nu, men kon een grote of een kleine Cristal nemen), Campina, Atlas, Trappist van Westmalle, Sterkop, Witkap, Gueuze en Stout. Wit bier bestond ook al want de gilde van Tielen bestelde er in 1845 twee tonnen van. In 1884 werd bij de Sint-Sebastiaansgilde van Lichtaart voor 4,20 fr. 'Diesters Bier' in rekening gebracht. Diesters bier was er in flessen van een liter. In 1946 werd er 'licht en donker bier' geschonken. In 1925 werd er met de vogelschieting 57 liter 'gueuze' gedronken.

De Jack-Op was een iets donkerder bier, op gist. Daarom ook werd hij voorzichtig uitgeschonken. Van die gist 'kreegt ge 't schijt', buikloop, zei men wel eens.

Bij de kinderen Eelen (K) verkocht men Aarschotse Bruine. Jef Jacobs van Lichtaart was er de verdeler van. Zijn tante Stans Theeuws was getrouwd met de directeur van een brouwerij in Aarschot. Hij leverde het bier in grote houten vaten. Die moesten enige tijd blijven liggen, want als het bier nog te jong was, dan was het nog te zoet en schuimde het niet voldoende.

Natuurlijk was er ook 'sterken' drank. Die werd geschonken uit een stenen jeneverkruik: een 'steupke'. Dat dit sterke vocht reeds in 1825 gedronken werd, zien we in de rekeningen van de Sint-Sebastiaansgilde van Lichtaart. Op de tweede teerdag van 1847 werd hij gedronken met suiker.

Een borrel jenever kostte 2,5 cent, maar voor een 'dikkop', een dobbel glaasje oude klare, betaalde je 5 cent. Sommigen namen ook 'ne Fransen', cognac.

In 1919 maakte de wet Vandervelde een eind aan de vrije verkoop van sterke drank en werden de fiscale lasten op alcohol nog eens duchtig verhoogd. Om toch nog borrels te kunnen gaan pakken ontstond er een soort codetaal. Zo zei men tot de cafébaas:

"Zeg, hoe is 't met 't verken?"

"We gaan eens naar 't verken zien".

En dan trok men naar de keuken om er borrels jenever te gaan drinken.

Wijn werd blijkbaar minder gewaardeerd. In 1893 kocht de gilde in Lichtaart drie flessen wijn.

De vrouwkens namen wel eens een "waajvendrank", een porto of een glas elixir 'Kempenaer' (goed voor de gezondheid) van De Beukelaer, of een glas 'anijs' of 'Boerejongens', krenten in jenever. Deze werden met een pollepel uit een bokaal

genomen.

En voor de kinderen was er limonade, witte, in flesjes, met een knikker in, geleverd door 'De Snol' van Turnhout.

In latere tijden kwam er de gewoonte om, als men echt geen zin had in een drank, iets 'van 't schab' te vragen: een sigaar of chocolade.

Durfde je echter een sigaar op te steken, een sigaar te 'smoren', dan maakte men allicht de bedenking: "t zal gaan regenen" of "de varkens lopen met stro in 't bakkes".

Had men geen geld meer, dan werd er wel eens 'gepoeft'. Men dronk "op de poef". De verschuldigde som werd dan "op de spiegel geschreven" en men "stond enige tijd in 't krijt", tot men zijn schulden betaald had.

Als er 'een vat gegeven' werd, dan had je ook wel eens personen die erg schrokkerig waren. Die 'dronken met een staande pint': In plaats van 'hunnen toer af te wachten', hun beurt af te wachten, plaatsten ze hun nog niet volledig uitgedronken pint al meteen terug op de toog, maar namen intussen al een andere.

Je kon aan den toog 'blijven hangen' of aan een tafeltje plaats nemen. Vaak maakte men het mee dat de bak bier gewoonweg op tafel geplaatst werd en iedereen zichzelf moest bedienen.

Met de hygiëne was het niet zo bijzonder goed gesteld. Na een week afwezigheid stonden in sommige cafés de pinten van de zondag voordien nog op de toog. Dat had ook zijn voordeel: "Schenkt hem daar maar in, want dat is die pint van mij nog van vorige week!".

De mannen konden buiten gaan plassen op een 'pissijntje' of tegen een brede witte goot tegen een betonnen plaat en de vrouwen konden op 't huiske' gaan zitten.

Erg groot was het er dikwijls ook niet. Sommigen geraakten niet goed weg, ze 'bleven plakken', of erger nog, sommigen zaten dag in dag uit in een bepaald café, ze lagen er 'gezogen en gebragen'.

Aan honger dacht je niet, want 'waar den brouwer zit, kan den bakker niet zijn', beweerde men. Waarmee men bedoelde, dat, als men goed aan 't drinken was, men niet aan eten moest denken. Bier drinken was zeker niet slecht voor de gezondheid: "Ge kunt er beter van pissen dan van een korst brood".

Geregeld riep men dan ook "Drinken we er nog enen? - Doe ze nog eens vol - geeft er ons nog eens ene - pakt gijlie ook iets - ...". Op 't eind van den avond hadden ze dan ook 'diep in 't glas gekeken', 'een goede pint uit', 'een schreef op', 'een streep aan', 'een stuk in hun kraag, in hun botten, in hun voeten of in hun kl... '.

Soms waren ze "goed meurig - in de wind - zo zat als 'n snep, als 'n schup". Ze waren soms zelfs "poepeloerenzat" of "strontzat". Het was dan ook niet verwonderlijk dat zo iemand die 'een zatsel op had', zich nogal 'begaaide', niet alleen geweldig dronk, maar bovendien nogal morste met drank, ja 'ziejver', speeksel, drank en zelfs 'kots', braaksel, aan de kleren had hangen. Ze 'speelden de biejest' of 'hingen de biejest uit'. Een goede kop hete koffie kon dan wel eens heil brengen, maar die mocht dan ook

weer niet te heet zijn, zoals den Huyb (K) eens overkwam. Hij kreeg er zo eens een voorgeschoteld, verbrandde er bijna z'n keel mee en riep: "M'n bakkes is ni geplaveid, zonne ...".

Sommigen 'zaten op hun geld' en profiteerden van de vrijgevigheid van de anderen, dronken lustig mee, maar betaalden zelf niets. "Die slagen alleen maar vliegen af" zei men van dergelijke personen. Ze namen alles aan als men trakteerde en men noemde ze dan ook "afzoojpers".

Er waren er ook die zich lieten 'vangen', trakteerden voor ze het zelf 'in de mot hadden', er erg in hadden. Jan Haesendonckx (K) had de gewoonte achter elke zin "allegoor allemaal" wat eigenlijk allemaal allemaal betekende. Bij Jefke Wuylts in café De Handboog (K) bestelde hij eens een pint met de woorden "Geeft er eens ene" en hij voegde er het voor hem onvermijdelijke "allegoor allemaal" aan toe. Dit werd door Jefke zo geïnterpreteerd dat hij voor iederen trakteerde en bood dan ook aan alle toongangers een pint aan van Jan. Achteraf presenteerde hij ook de rekening aan deze laatste, uiteraard tot diens grote verbazing.

Nest Brèjer (Van Ballaer) woonde op Ten Aard. Als hij dan na het herbergbezoek in Houtem te voet terug naar huis ging, droeg hij een stallantaren. Toen op een keer een paar late uitgaanders, van hun lief op ten Aard terug naar Kasterlee gingen dachten ze dat Nest, in z'n wit hemd en met z'n stallantaren, de pastoor was, die iemand ging berechten. Midden in de nacht gingen ze dan ook netjes op de boord van de weg op hun knieën zitten. Nest trok natuurlijk ogen open als hij hen zo plots langs de weg zag zitten.

Foto J. van Nooten

Terwijl de Samscolloffen zich in de gelagzaal aan bier te goed doen, drukt Pieter Corbaels in een achterkamerke van zijn herberg vlugschrijven tegen de Franse bezetter.

Herbergtafereel uit "Brigands voor Outer en Heerd".